

lačkoj publici otvorilo potpun uvid u jednog od najvećih pjesnika evropske literature. Jednaku, ako ne i veću ulogu, *Odiseja* je na razvoj naše prozodije odigrala upravo svojom formom. Držeći se strogo akcenatskog principa, koji klasičnu izmjenu dugih i kratkih slogova oponaša slijedom naglašanih i nenaglašanih slogova, Maretić je akcentuirao riječi onako kako one glase u književnom štokavskom govoru povodeći se, kako sam kaže, za Vukom i Daničićem. Svojim je prijevodnim heksametrom pokazao na djelu kako je Homera zaista moguće pretočiti na naš jezik, a da on, ne samo sa sadržajne nego i sa formalne strane, ne izgubi mnogo od svoje originalnosti, bez obzira na svu principijelnu „nevjernost“ svakog prijevoda.

Za Maretićeva života *Odiseja* je tiskana još dva puta, 1904. i 1915. Sam Maretić dotjerivao je ova izdanja koliko je god više mogao i u jeziku i u metrici, želeći svoj prijevod prilagoditi što više suvremenom stanju književnog jezika i ispraviti nekoliko manjih pogrešaka koje su se potkrale u prvom izdanju. Njegov je posao, držeći se istih principa, nastavio Stjepan Ivšić, u čijoj su redakciji tiskana i dva kasnija prijevoda *Odiseje*, 1950. i 1961.

Pojava prijevoda *Odiseje* značila je u svoje vrijeme izuzetan književni događaj. Maretić je pokazao put koji nisu mogli zaobići svi kasniji naši prevodioci klasičnih stihova, a prije svega heksametra. Zahvaljujući Ivšićevoj redakciji taj je prijevod i danas još uvijek živ i čitljiv, ali je stotinu godina razvitka jezika onaj objektivni faktór koji nam dopušta da ustvrdimo da Homer u nas čeka svog novog Maretića.

Damir Salopek

ŠTO JE ANTIKA

DANAS
LATINSKI

Sportski rječnik

A

alpinist — *Alpium lustrator*
alpinistička palica — *Alpium lustratorum baculum*
alpinizam — *Alpes lustrandi studium* (teor.)
— *Alpium ascensus* (prakt.)
amater — *cultor voluptarius*
atletika — *res athletica*
teška atletika — *athletica gravis*
laka atletika — *athletica levis*
automobilizam — *res autocinetica*

B

bacanje diska — *disci iactus*
bacanje koplja — *hastae iactus*
biciklist — *birotarius*
biciklističko natjecanje — *birotariorum certamen*
bob — *moderabilis trahea*
boks — *pugillatus*
boksач — *pugil*
boksati se — *pugillatu certare*

D

dama (igra) — *calcolorum ludus*
derbi — *Derbyanum certamen*

desetboj — *lusorium certamen plures exercitationes complectens; decathlonum*

G

gimnastika — *ars palaestrica*
gimnastičke vježbe — *palaestrici ludi*
gimnastičko natjecanje — *palaestricum certamen* 195

H

hipodrom — *equorum stadium (circus)*
hokej na ledu — *ludus pilae malleique super glaciem*
hokej na travi — *ludus pilae malleique super pratum*

J

jedriličarska regata — *certamen navium velivolarum*

K

kanu — *cavatus alveus*
kapetan — *centurio*
klizaljke — *ferratae soleae*
klub — *sodalitas*
konjske trke — *equiria*

koturaljke — *pedirotae*
natjecanje na koturaljkama — *lusus pedirotarum*
košarka — *pilae canistrigue ludus*
kronometar — *horarum index perfectissimus*
kuglanje — *conorum ludus*
kut borilišta (korner) — *lusoriae palaestrae angulus*

M

Međunarodni olimpijski komitet — *Consilium internationale Olympiis celebrandis*

N

natjecanje (utakmica) — *ludicrum certamen*
natjecateljski — *ad ludicra certamina pertinens*
nokaut — *protrusus*
nordijska kombinacija — *coniuncta exercitatio septentrionalis*
nogomet — *follis pedumque ludus*
nogometna lopta — *follis*
nogometna utakmica — *follis pedumque certamen*
dati gol — *follem in portam (in rete) ingerere*

O

odbojka — *volatilis pilae ludus*
odskočna daska — *suggestus desultorius*

P

petboj — *quinqertium; pentathlum*
plivanje — *natatio*
plivanje slobodnim načinom — *natatio genere sponte delecto*
plivanje leptirovim načinom — *natatio papilionum more*

leđno plivanje — *natatio supino corpore*
prsno plivanje — *natatio ranae more*
štafetno plivanje — *natatio alternis petitoribus*
plivačko natjecanje — *natationis certamen*
profesionalac — *ad aliquam artem pertinens*

R

ring — *pugilum palaestra*
rvanje slobodnim načinom — *luctatio nulla norma*
rvač — *luctator*

S

skije — *oblongae soleae*
skijaši — *qui oblongis soleis muniti per nives prolabantur*
skijaško natjecanje — *prolabentium per nives contentio*
skijati se — *oblongis soleis glacie insistentibus prolabi*
skok s motkom — *saltus perticalis*
skok udalj — *saltus in longitudinem*
skos uvis — *saltus in altum*
slalom — *descensio flexuosa*
veleslalom — *ingens descensio flexuosa*
sport — *ludicra exercitatio*
sportski — *ad ludicra corporis exercitia pertinens*
sportski sudac — *ludicri certaminis iudex (arbiter)*
sportsko borilište — *ludorum palaestra*
sportsko igralište — *ludorum stadium*
starter — *profectionis nuntius*

Š

šah — *latruncolorum ludus*

šah-mat — *calculus incitus*
šampion — *primus luctator*
štafeta — *antecessorum cursus*
štoperica — *velocitati metiendae instrumentum*

T

tenis — *manubriati reticuli ludus*
trener — *exercitator*
trka s preponama — *cursus impedimentis interpositis*

U

umjetničko klizanje — *certamen solearum ferratarum artificiosum*

V

vaterpolo — *ludus follis aquatilis*
veslačka regata — *remigantium certamen*
vratar — *ianitor*

Rječnik je sastavljen na osnovi djela: A. Bacci, *Lexicon vocabulorum que difficilius Latine redduntur*, Romae 1963. i C. Egger, *Diurnarius Latinum*, Romae 1980.

D. S.

AN GDOT
E E

197

1. Vele da u pedeset četiri godine, koliko je živio, Scipion Afrički ništa nije kupio, ništa prodao, ništa sagradio, te da je ostavio samo trideset tri libre srebra i dvije libre zlata u velikom posjedu. Upravo toliko, a bio je gospodar Kartage i vojskovođa koji je svoje vojnike najviše obogatio...

* * *

2. Kad su pristaše Gaja Grakha izvikivale „Smrt tiraninu!“, Scipion je rekao: „Neprijatelji domovine s razlogom hoće prvo mene maknuti. Nemoguće je da Rim padne dok je Scipion na nogama niti da Scipion živi ako Rim padne.“

* * *

3. Kad je njegov takmac za mjesto cenzora bio Apije Klaudije, koji je tvrdio da svakog Rimljanina pozdravlja po imenu dok Scipion gotovo nikoga ne poznaje, odgovorio mu je: „Imaš pravo! Meni nije stalo do toga da poznajem gomilu nego do toga da nema nikoga koji mene ne bi poznao.“

4. Kad mu je netko pokazao lijepo ukrašen štit, rekao je: „Momče, štit je krasan, ali Rimljaninu više pristaje da nadu drži u desnoj nego u lijevoj ruci.“

(Iz Plutarhových „Odgovora Rimljana“)

SKANDALO ZNA KRONIKA

198

Domicijan je jednom prvake senatora i vitezova ugostio na ovaj način. Dao je da se priredi jedna prostorija, posvuda potpuno crna — i po stropu, i po zidovima, i po podu, koji je ostavio golim i dao da se na nj postave ležajevi bez prostiraka. Potom je pozvao goste, same, bez pratilaca. Prvo je uz svakoga uzvanika dao postaviti stelu nalik na nadgrobnu, na kojoj je pisalo uzvanikovo ime i bila postavljena mala svjetiljka, onakva kakve vise u grobnicama. Potom su, nalik na duhove, ušli zgodni goli momčići, također premazani crnom bojom, obigrali uzvanike u nekom jezivom plesu i smjestili se podno njihovih nogu. Nakon toga donijeto je pred njih sve ono što je inače potrebno kad se prikazuju žrtve zadušnice, i to sve crno, u posudu slične boje. Dakako, zbog toga se svaki pojedinac među njima stao plašiti i drhtati, očekujući neprestano da će ga svaki čas zaklati, pogotovu jer su i svi ostali šutjeli kao da više nisu među živima; jedino je Domicijan govorio, i to isključivo o smrti i klanju. Napokon ih je otpustio, i to tako da je prethodno uklonio njihove robove koji su čekali pred vratima i predao ih nekim drugima, nepoznatima, da ih prebace kolima ili nosiljkama. To im je ulilo još veći strah. Tek što je svaki od njih pristigao kući i jedva nekako stao dolaziti k sebi, obavijestili bi ga da je došao Augustov glasnik. Kad su na to stali očekivati da će sada svakako žaglaviti, netko bi unio srebrnu stelu, drugi nešto drugo od onoga pribora koji je bio postavljen na gozbi i koji je bio izrađen od najskupocjenijeg materijala. Potom bi ušao i onaj momčić, duh-zaštitnik, sada okupan i dotjeran. Tako su, pošto su cijele noći trpjeli strah, primili poklone.

Takvu je pobjedničku zahvalu — ili, kako je gomila govorila, takvu žrtvu zadušnicu — priredio Domicijan za one koji su poginuli u Daciji i Rimu.

NOVE KNJIGE***

Juraj Šižgorić Šibenčanin:
O SMJESTAJU ILIRIJE I O
GRADU ŠIBENIKU. Priredio i
preveo Veljko Gortan. Muzej
grada Šibenika, Šibenik 1981,
122 str.

Pri kraju prošloga stoljeća, 1899, izdao je Milivoj Šrepel u drugoj knjizi *Građe za povijest književnosti hrvatske* dotada neobjavljeno, više od pet stoljeća staro prozno djelo hrvatskoga latinista Jurja Šižgorića *De situ Illyriae et civitate Sibenici*. Na nesreću, Šrepel se pri izdavanju teksta mogao osloniti samo na loš prijepis mletačkog kodeksa u kojem se nalazi Šižgorićev spis (*Cicogna 2218, br. 3250*), tako da su se u izdanju potkrale mnoge ozbiljne pogreške. Bio je to glavni razlog — mogli bismo neveselo primijetiti: nikako usamljen, kad je riječ o izdanjima hrvatskih latinista — zbog kojega je Šižgorićev tekst valjalo ponovno izdati. Tu je zadaću preuzeo na sebe Veljko Gortan, proširivši je utoliko što je vlastito izdanje zamislio kao dvojezično.

Najveći dio knjige, dakako, zauzimaju izvorni Šižgorićev tekst i paralelni hrvatski prijevod (str. 12–59). Slijede latinske i hrvatske bilješke te latinsko i hrvatsko kazalo imena (str. 60–76). Preostali dio knjige čine faksimil ru-

kopisa (str. 77–99), studija Ante Šupuka *Juraj Šižgorić, hrvatski latinist i pjesnik humanist* (str. 101–120), te dvije bibliografije: izdanja Šižgorićevih djela (str. 120) i literature o njemu (str. 121–122).

Kratka Šižgorićeva spis, uz uvodnu posvetu mletačkom knezu Šibenika Antoniju Calbu i epilog, obasiže sedamnaest poglavlja. U prvim se dvama govoru o morfološkim i etimološkim problemima vezanim uz imenicu „Illyria“. Treće, četvrto i peto poglavlje tumače etnički sastav Ilirije, njezine granice i njezinu kulturnopovijesnu ulogu. U šestom se poglavlju izdvaja Dalmacija, „najuglednija ilirska pokrajina“, pa se potom, u poglavljima sedmom i osmom, govori o njezinim stanovnicima i gradovima. Deveto poglavlje pretrša etimologija imena „Šibenik“, deseto granice grada, jedanaesto njegovu kopnenu okolicu, dvanaesto otoke, trinaesto susjedna mjesta. Četrnaesto je poglavlje posvećeno znamenitostima unutar gradskih zidina, petnaesto šibenskim blagdanima, šesnaesto suvremenim političkim prilikama, a posljednje, sedamnaesto, zanimljivim folklornim detaljima.

Trijezno valja priznati da Šižgorićevo djelo ne može danas naići na ozbiljnije zanimanje izvan kruga neposredno zainteresiranih književnih stručnjaka.

199